

การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

THE DEVELOPMENT PROTOTYPE OF PRODUCTS AND PACKAGING OF COMMUNITY
ENTERPRISE IN SANKAMPAENG DISTRICT, CHIANG MAI

เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์

Vol. 15 No. 2 April-September

CHIANGMAI
RAJABHAT
UNIVERSITY

การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

THE DEVELOPMENT PROTOTYPE OF PRODUCTS AND PACKAGING OF COMMUNITY
ENTERPRISE IN SANKAMPAENG DISTRICT, CHIANG MAI

เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์*

บทคัดย่อ

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและบรรจุภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้กับชุมชนและผู้สนใจ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลมาประกอบการออกแบบและปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่สร้างขึ้น

ผลการวิจัย พบว่า ผู้แทนกลุ่มและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน มีความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ในระดับน้อย ในขณะที่เดียวกันยังมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน ซึ่งองค์ความรู้จากการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร ประกอบด้วย 5 ผลิตภัณฑ์ 2) กลุ่มอาชีพเย็บผ้าและทอผ้า ประกอบด้วย 16 ผลิตภัณฑ์ 3) กลุ่มอาชีพของที่ระลึก ประกอบด้วย 4 ผลิตภัณฑ์ และ 4) กลุ่มอาชีพงานกระดาษสา ประกอบด้วย 3 ผลิตภัณฑ์ โดยได้ทำการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับตัวแทนกลุ่มและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จนได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนในรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มและกลุ่มวิสาหกิจประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ต้นแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน

ABSTRACT

This research was performed through a participatory action research method that had the following objectives: 1) investigating knowledge of handicraft products and packaging in community enterprises in the Sankampaeng District, Chiang Mai; 2) developing product and packaging prototypes for the community enterprises; and 3) transferring knowledge of product and packaging development to the community

* คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

enterprises and other interested people. An interview and a questionnaire evaluating satisfaction were used to collect data for improving product design, product quality, and product packaging.

The results of this study showed that 50 group representatives of community enterprises in the Sankampaeng District, Chiang Mai have minimal understanding of product and packaging development, and they would clearly benefit from such understanding for product development purposes. The investigation revealed that knowledge inherited from ancestral community wisdom was associated with the following types of occupational product groups: 1) five food processing products; 2) sixteen sewing and weaving products; 3) four souvenir products; and 4) three mulberry paper products. The researcher had been working collaboratively with the community enterprises to develop new product prototypes and packaging, and evaluated the satisfaction of group representatives and community enterprises with respect to newly developed products and packaging. The results showed that community members were highly satisfied.

Keywords: Product Prototype, Packaging, Community Enterprises

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ซึ่งผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง จัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ตามยุคตามสมัย ซึ่งเป็นความรู้ในสังคม ชุมชนนั้นๆ จังหวัดเชียงใหม่มีวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการจำนวนมากได้พัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนที่มีความโดดเด่นจำนวน 4 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มเย็บผ้าและทอผ้า กลุ่มของที่ระลึก และงานกระดาษสา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มอาชีพเหล่านี้มีความพยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพื่อให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตน ดังนี้ กลุ่มแปรรูปอาหาร ประกอบไปด้วย 5 ผลิตภัณฑ์ คือ น้ำดื่มผลไม้พาสเจอร์ไรซ์ ใส่อ้วสมุนไพรมะนาวสมุนไพร แกงฮังเลแช่แข็ง (ตำบลดั่นเปา) และสุราชุมชน (ตำบลบวค่าง) ซึ่งทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ยังมีปัญหาด้านการพัฒนา รูปแบบและยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและแสดงองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน กลุ่มเย็บผ้าและทอผ้ามี 3 ผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า กระเป๋าต่างจากเศษผ้า และผ้าทอมือ ซึ่งยังมีรูปแบบเดิมๆ ขาดการพัฒนาเรื่องรูปแบบ ความเหมาะสมในด้านการขาย และความสวยงาม กลุ่มของที่ระลึกมี 5 ผลิตภัณฑ์ คือ ชุดรองแก้วน้ำดีลาย พวงกุญแจดีลาย กรอบรูปพระพุทธรูป กรอบรูปม้าขนาดกลาง พัดขนาดเล็ก ตำบลดั่นเปาและกลุ่มผลิตภัณฑ์งานกระดาษสาอีก 3 กลุ่ม ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มอยู่แล้ว คือ งานกระดาษสาของกลุ่มดั่นเปาที่มีชื่อเสียงมานานจากอดีต และโคมไฟประดับ บางผลิตภัณฑ์ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้ม จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า ทั้ง 4 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มอาชีพยังไม่มีรู้ถึงการคิดวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ เนื่องจากเกิดการเริ่มทำจากกลุ่มเล็กๆ และมีการสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น บางกลุ่มก็ทำเป็นอาชีพเสริมซึ่งมีรายได้สูงขึ้นแต่ยังขาดความรู้เรื่องการออกแบบและพัฒนา จึงทำให้กลุ่มทำผลิตภัณฑ์เหมือนกันหลายกลุ่มโดยการลอกแบบกัน เกิดความซ้ำซ้อนและทำให้ราคาต่ำลง และยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เพื่อการขาย จึงทำให้ไม่สามารถตั้งราคาที่แท้จริงได้เนื่องจากมีผู้ประกอบการที่ถดถอยจากงานฝีมือจำนวนมากในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอสันกำแพง จึงมีการแข่งขันในการผลิตสูงตามมา หากสามารถนำจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอสันกำแพงมาผสมกับศาสตร์ทางด้านงานออกแบบผลิตภัณฑ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำให้เปิดผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่และบรรจุภัณฑ์ใหม่ตามความต้องการของผู้บริโภคอีกด้วย

วัตถุประสงค์

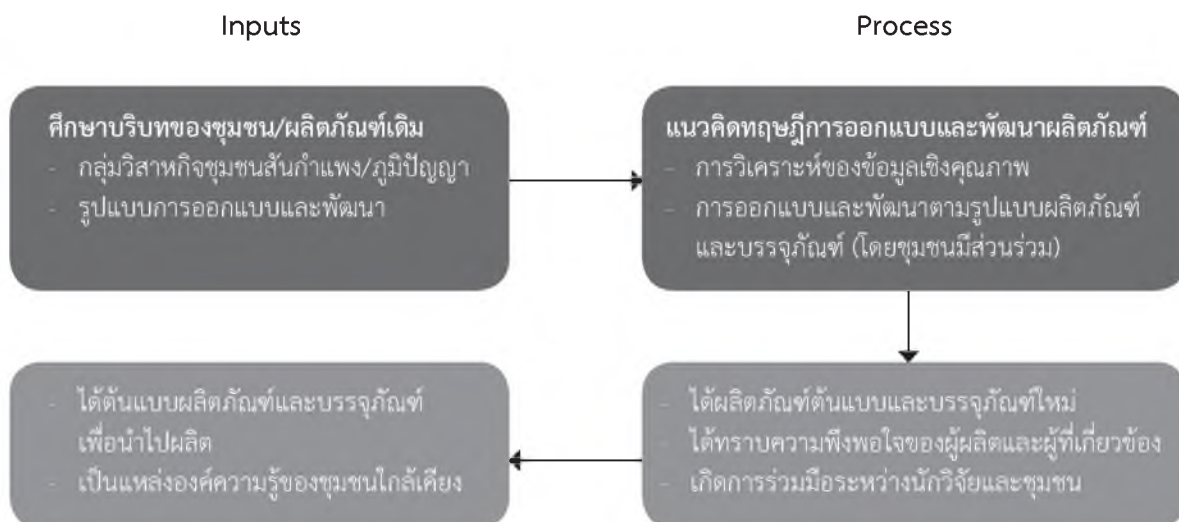
1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและบรรจุภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้กับชุมชนและผู้สนใจ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งบุญนาค ตีวกุล (2543: 45) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมว่าเกิดจากการประยุกต์ศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านผู้ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการดำเนินการด้วยความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

การวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง (ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย) คือ หน่วยงานต่างๆ เกษตรอำเภอ อบต. ที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชน โดยวิเคราะห์สถานะของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีอยู่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มชุมชนและให้ความรู้กับกลุ่ม จนได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ และประเมินความพึงพอใจของคนในชุมชนต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น เพื่อการพัฒนาในครั้งต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสันกำแพง (Participatory Action Research) โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ หน่วยงานราชการ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สามารถนำไปผลิตได้จริงในกลุ่มชุมชน และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มชุมชน โดยการสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรอำเภอ เคหะกิจอำเภอ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงข้อมูลสถานการณ์ของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีรูปแบบที่ควรที่จะพัฒนา โดยการจดบันทึกและดำเนินการตามกรอบกระบวนการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง มีการนำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

- ขั้นตอนที่ 1** เตรียมทีมนักวิจัยและสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่
- ขั้นตอนที่ 2** ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 3** วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
- ขั้นตอนที่ 4** นำรูปแบบงาน SKETCH ที่พัฒนาแล้วไปปรับปรุงแก้ไขกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- ขั้นตอนที่ 5** พัฒนาและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
- ขั้นตอนที่ 6** สรุปและประเมิน เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อชุมชน อำเภอสันกำแพง

ต่อมานำผลจากการสัมภาษณ์พูดคุยมาวิเคราะห์และออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับผลิตภัณฑ์จนได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ใหม่ขึ้นมา และทำการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

ผลการวิจัย

การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลของการศึกษาองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและบรรจุภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถจำแนกลักษณะประเภทของงานหัตถกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจากการสืบทอดภูมิปัญญา การคิดค้น การใช้วัสดุ เทคนิคและขั้นตอนในการผลิตงานหัตถกรรมของหมู่บ้านที่มาจากบรรพบุรุษของชุมชนตั้งแต่เดิมสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มชุมชนหรือกลุ่มพัฒนาสตรีของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกที่ว่างจากการทำไร่ทำสวน และมีภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ เช่น การตัดเย็บผ้า ทอผ้า สีแร่ งานกระดาษสา โคมไฟประดับ เป็นต้น ต่อมาได้มีหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนเข้ามาอบรมเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานมากขึ้น เช่น กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไjek (คำขาว) หมู่ 4 ตำบลสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2549 ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม 40 คน โดยมีประธานกลุ่มคือ นางบังอร อภิญาวงศ์เลิศ ชำนาญการชำนาญ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้จากรายได้หลัก (บังอร อภิญาวงศ์เลิศ, 2556: สัมภาษณ์)

จุดเด่น-จุดด้อยของผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ได้วิเคราะห์จากรูปแบบเดิมและการสัมภาษณ์ได้ทำการออกแบบจากการ Sketch ในกระดาษ เพื่อนำไปปรับให้เข้ากับวิสาหกิจชุมชน พบว่า ด้านการผลิต มีจุดแข็งคือ กลุ่มมีการรวมตัวกันและมีประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น ขึ้นงานมีความประณีตต่างกัน และวัตถุดิบหาง่ายในท้องถิ่น ใช้เงินลงทุนน้อย ข้อด้อยคือ กระบวนการผลิตชิ้นงานที่มีความละเอียด เช่น ผ้าทอมือและสีลายแผ่นแร่ จะต้องใช้เวลานานในการผลิตและมีการลอกเลียนแบบลวดลายกันเองในกลุ่ม รูปแบบซ้ำๆ เดิมๆ รวมไปถึงงานกระดาษสาซึ่งหากไม่มีเครื่องจักรจากนายทุนก็จะมีงานในรูปแบบใหม่ขึ้นมา จึงทำให้เกิดการขาดรายได้ของกลุ่มไป

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบข้อดีและข้อด้อยของผลิตภัณฑ์เดิม

กลุ่ม	ผลิตภัณฑ์	ภาพ	ข้อดี	ข้อด้อย
แปรรูปอาหาร (ตำบลต้นเปา)	- น้ำดื่มผลไม้พาสเจอร์ไรซ์ จำนวน 5 ชิ้น		วัตถุดิบหาง่ายในพื้นที่	บรรจุภัณฑ์ยังไม่เหมาะสมกับการจำหน่าย
แปรรูปอาหาร (ตำบลต้นเปา)	- ใส่อั่วสมุนไพร จำนวน 1 ชิ้น - แหนมซีโครงหมู จำนวน 1 ชิ้น - แกงฮังเลแช่แข็ง จำนวน 1 ชิ้น		วัตถุดิบหาง่ายในพื้นที่	บรรจุภัณฑ์ยังไม่เหมาะสมกับการจำหน่าย
เย็บผ้า ทอผ้า กระเป๋าสตางค์ ผ้าทอมือ บ้านต้นไจ้ก (ตำบลสันกำแพง)	- กระเป๋าสตางค์ จำนวน 2 ชิ้น - ผ้าทอมือ จำนวน 1 ชุด		วัตถุดิบหาง่ายในพื้นที่	รูปแบบซ้ำเดิม
ของที่ระลึก (ตำบลสันกำแพง)	- ชุดรองแก้วน้ำ ติลลายแผ่นแร่ไม้ จำนวน 1 ชิ้น - พวงกุญแจ ติลลายแผ่นแร่ไม้ จำนวน 1 ชิ้น - บรรจุภัณฑ์กรอบรูป พระพุทธรูปเจ้า จำนวน 1 ชุด - บรรจุภัณฑ์กรอบรูปม้า จำนวน 1 ชุด		วัตถุดิบหาง่ายในพื้นที่	รูปแบบซ้ำเดิม และทำตามอัตโนมัติ

กลุ่ม	ผลิตภัณฑ์	ภาพ	ข้อดี	ข้อด้อย
งานกระดาษสา	- บรรจุภัณฑ์ปิ่นรุ่มเล็ก จำนวน 1 ชิ้น		วัตถุดิบหาง่ายในพื้นที่	รูปแบบซ้ำเดิม และทำตามออร์เดอร์
	- โคมประดับ จำนวน 1 ชิ้น			
	- กรอบรูปกระดาษสา จำนวน 1 ชิ้น			

จากการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เดิมจนผ่านกระบวนการออกแบบ การประชุมกับกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์จะต้องมีความสอดคล้องและมีความเข้าใจในกระบวนการออกแบบ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่จากการพูดคุยกับนักวิชาการ (ผู้วิจัย) ร่วมกับกลุ่มชุมชน รวมไปถึงได้ความรู้ ความคิด จากแนวคิดของรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและกรรมวิธีการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน ในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่อไป

2. ผลของการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้กับชุมชนและผู้สนใจ โดยปรับใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำรูปแบบจากการออกแบบของนักวิจัย ซึ่งให้กลุ่มสตรีมีส่วนในการให้ข้อมูลและร่วมกันออกแบบทั้งผลิตภัณฑ์ต้นแบบแล้วจึงนำมาสอบถามความพึงพอใจจากผู้ผลิตและผู้บริโภค ต่อมานำองค์ความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดโดยจัดอบรมและทำความเข้าใจกับกลุ่มอีกครั้ง รวมถึงการประเมินความพึงพอใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้

ผลการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบของชุมชน

จากผลการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบของชุมชนและให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำการประเมินความพึงพอใจของแต่ละผลิตภัณฑ์ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินบรรจุภัณฑ์น้ำดื่มผลไม้พาสเจอร์ไรส์ จากขวดแก้วและพลาสติก พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.9)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 1 บรรจุภัณฑ์น้ำดื่มผลไม้พาสเจอร์ไรส์ แบบเดิมและแบบใหม่

2. ผลการประเมินบรรจุภัณฑ์ไส้วุ้นสมุนไพร พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.9)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 2 บรรจุภัณฑ์ไส้วุ้นสมุนไพร แบบเดิมและแบบใหม่

3. ผลการประเมินบรรจุภัณฑ์แฮมซีโครงหมู พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.8)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 3 บรรจุภัณฑ์แฮมซีโครงหมู แบบเดิมและแบบใหม่

4. ผลการประเมินบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์แกงฮังเลแซ่แข็ง ตำบลต้นเปา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 4 บรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์แกงฮังเลแซ่แข็ง ตำบลต้นเปา แบบเดิมและแบบใหม่

5. ผลการประเมินบรรจุภัณฑ์สุราชุมชนบ้านกอสะเรียมแบบขวดแบนและเหลี่ยม พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 5 บรรจุภัณฑ์สุราชุมชนบ้านกอสะเรียม แบบเดิมและแบบใหม่

6. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไจ้ก พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.8)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 6 ผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไจ้ก แบบเดิมและแบบใหม่

7. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตางค์จากเศษผ้า กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไจ้ก พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.7)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 7 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตางค์จากเศษผ้า กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นไจ้ก แบบเดิมและแบบใหม่

8. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านโจ๊ก ตำบลสันกำแพง พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.9)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 8 ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านโจ๊ก แบบเดิมและแบบใหม่

9. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ชุดรองแก้วนํ้าตีสลายแผ่นแร่-ไม้สัก พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 9 ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ชุดรองแก้วนํ้าตีสลายแผ่นแร่-ไม้สัก แบบเดิมและแบบใหม่

10. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์พวงกุญแจตีสลายแผ่นแร่-ไม้สัก พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 10 ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์พวงกุญแจตีสลายแผ่นแร่-ไม้สัก แบบเดิมและแบบใหม่

11. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์กรอบรูปจากกระดาษสาขนาดเล็ก (ตำบลต้นเปา) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.0)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 11 ผลิตภัณฑ์กรอบรูปจากกระดาษสาขนาดเล็ก (ตำบลต้นเปา) แบบเดิมและแบบใหม่

12. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์โคมประดับจากกระดาษสา ตำบลต้นเปา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.2)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 12 ผลิตภัณฑ์โคมประดับจากกระดาษสา ตำบลต้นเปา แบบเดิมและแบบใหม่

13. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ปิ่นรุ่มเล็กสีนํ้าเงินจากกระดาษสา ตำบลต้นเปา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.6)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 13 ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ปิ่นรุ่มเล็กสีนํ้าเงินจากกระดาษสา ตำบลต้นเปา แบบเดิมและแบบใหม่

14. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์กรอบรูปพระพุทธรูปเจ้า พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.0)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 14 ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์กรอบรูปพระพุทธรูปเจ้า แบบเดิมและแบบใหม่

15. ผลการประเมินผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์กรอบรูปม้าขนาดกลาง พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.9)

ผลิตภัณฑ์เดิม

ผลิตภัณฑ์ใหม่

ภาพประกอบที่ 15 ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์กรอบรูปม้าขนาดกลาง แบบเดิมและแบบใหม่

การนำไปใช้ประโยชน์

1. กลุ่มผู้ผลิตหรือกลุ่มชุมชน กลุ่มสตรี มีความรู้และความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ได้ผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนารูปแบบให้มีความสวยงามสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

2. องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานการเกษตรอำเภอสันกำแพง ร่วมประสานงานระหว่างชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มชุมชนหรือกลุ่มสตรีได้รับการคัดสรรสินค้าชุมชน OTOP และเพิ่มการผลิตในชุมชนต่อไป

การอภิปรายผล

การศึกษาการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์จากชุมชนวิสาหกิจ อำเภอสันกำแพง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในเรื่องของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มดี และรวบรวมภูมิปัญญาได้จำนวน 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการแปรรูปอาหาร ด้านเย็บผ้าและทอผ้า ด้านของที่ระลึก และด้านงานกระดาษสา ซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการด้วยศาสตร์สมัยใหม่ทางการออกแบบ โดยมีองค์ประกอบหลักคือ มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการใช้ศาสตร์ทางการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมร่วมกับภูมิปัญญาของกลุ่มชุมชนและชาวบ้าน ทำให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้นสามารถวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ของตนเองอย่างเป็นระบบตามกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากการนำผลิตภัณฑ์เดิมมาวิเคราะห์และนำไปสู่กระบวนการคิด รวมถึงการพัฒนารูปแบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับสุวิมล กลางประพันธ์ (2551: บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพง คือ ความสัมพันธ์อันดีงามของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการทำงานและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง

การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอสันกำแพงนั้น พบว่า ในการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ กลุ่มวิสาหกิจ เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาด้านการออกแบบเพื่อนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับตลาด และการออกแบบเพื่อให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคพึงพอใจ สอดคล้องกับธีระชัย สุขสด (2544: 88) กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีย่อมเกิดมาจากการออกแบบที่ดีในการเสนอแนวคิดให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมตามหลักการออกแบบ โดยหลักการมีดังนี้ 1) หน้าที่ใช้สอยและความสะดวกสบาย 2) มีความปลอดภัยและความแข็งแรง และ 3) ความสวยงาม

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ

การวิจัยการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินการวิจัยทุกกระบวนการ ตั้งแต่การติดต่อกับกลุ่มจากการอาศัยคนรู้จักกับหน่วยงาน กระบวนการรับฟังข้อมูล จนกระทั่งการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ร่วมกับกลุ่ม ซึ่งการวิจัยนี้ดำเนินงานอยู่ในกรอบกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาและวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเพื่อชุมชน ซึ่งนำไปสู่การต่อยอดของผลจากการวิจัยครั้งนี้ และควรมีการติดตามปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆ ตามกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการพัฒนาทางด้านการออกแบบและบรรจุภัณฑ์มาก ดังนั้นควรมีหน่วยงานจากรัฐให้ความช่วยเหลือเข้าไปอย่างต่อเนื่อง
- ควรพัฒนาศักยภาพของชุมชนเรื่องการตลาดและการจัดจำหน่าย

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญด้านการช่วยเหลืออย่างจริงจังหรืออย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้านการผลิตและการอบรม

3. ข้อเสนอแนะต่อนักวิชาการ

- นักวิชาการและนักวิจัยควรนำงานวิจัยไปพัฒนาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและนำไปบูรณาการใช้กับการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการจนสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เป็นหน่วยงานเสริมด้านประสานงานเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานด้านงานวิจัย และรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

เอกสารอ้างอิง

ธีระชัย สุขสด. 2544. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บังอร อภิญาวงศ์เลิศ. ประธานกลุ่มสตรีบ้านต้นไฉ้ (คำขาว). 2556. สัมภาษณ์. (20 เมษายน 2556).

บุญนาค ดีวกุล. 2543. **ชนบทไทย: การพัฒนาสู่ประชาสังคม**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. บรรณนิทัศน์.

สุวิมล กลางประพันธ์. 2551. **แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์สู่การเป็น
องค์กรจัดการตนเอง อำเภอสันกำแพง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.